

Ковальська Барбара,
кандидат гуманітарних наук (dr),
викладач Католицького ліцею в Радомську,
Польща

ГЕНЕАЛОГІЯ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО: ПОХОДЖЕННЯ КНЯЗІВ РАДЗИВІЛЛІВ⁴

Рецензія на монографію:
Антоневич Марцелі. Предки князів Радзивіллів.
Історія міфу і мандри історіографії
(Варшава, 2011)⁵

Барбара Ковальская
Католицеский лицей в Радомске,
Польша

ГЕНЕАЛОГИЯ ВЕЛИКОГО КНЯЖЕСТВА ЛИТОВСКОГО: ПРОИСХОЖДЕНИЕ КНЯЗЕЙ РАДЗИВИЛЛОВ

Рецензия на монографию:
Антоневич Марцели. Предки князей Радзивиллов.
История мифа и изгибы историографии
(Варшава, 2011)

Barbara Kowalska
Liceum Katolickim w Radomsku,
Polska

GENEALOGY WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO: POCHODZENIE KSIĄŻĄT RADZIWIŁŁÓW

Recenzja monografii:
Antoniewicz Marcele. Protoplaści książąt Radziwiłłów.
Dzieje mitu i meandry historiografii
(Warszawa 2011)

Книга Марцелі Антоневича «Предки князів Радзивіллів. Історія міфу і мандри історіографії» (Protoplaści książąt Radziwiłłów. Dzieje mitu i meandry historiografii) є підсумком попередніх досліджень автора в царині історії, а власне генеалогії і геральдики Великого князівства Литовського. До цієї проблематики долучилася, як бачимо, методологія, без пізнання якої не можливо досліджувати давні спільноти. Власне то вона в значній

мірі дозволяє нам зрозуміти в який спосіб мислили творці історії, але в значній мірі також і їх дослідники. Поєднання тих наукових пошуків дає зрозуміти, що маємо справу з першим монографічним дослідженням, яке в повній мірі розкриває генезу і власне еволюцію добре сконструйованої легенди, за якою литовська шляхта виводилася від Палемона, що втік від Нерона і його римських товаришів, та зосередилася в литовських хащах.

Зазначена назва книги розкриває її зміст, то є поєднання історичної правди з міфом стосовно витоків Радзивіллів, але перед усім літературне бачення автора. Впроваджує нас тим самим в достатньо продуману композицію

⁴Переклад з польської мови – Є. Г. Сінкевич

⁵Antoniewicz Marcele, *Protoplaści książąt Radziwiłłów. Dzieje mitu i meandry historiografii*, wyd. DIG, Warszawa 2011, s. 423.

праці, яка в першому розділі порушує питання походження і сім'ї першого в родоводі князя в Гоньодзі і Меделі (w Goniądzu i Medelach) Миколи Миколайовича Радзивілла. Цей розділ становить тло для дальших роздумів, сягає, як твердить автор, до рубежів історичних знань.

Другий розділ «Легендарні родоводи князівських і дворянських родів в літописній традиції Великого князівства Литовського» (Legendarne genealogie rodów książęcych i pańskich w tradycji latopisarskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego) то хід процесу методологізації в найдавнішому історіописанні Великого князівства Литовського з цілим багажем архетипів поведінки, визначальних поглядів, що відображали прояви тогочасних людей. Цей розділ вправно впроваджує у властиву тематику генеалогічного міфу дому Радзивіллів.

Огляд історичних знань в Литві під кутом оповіді про витоки роду розпочато з аналізу доробку Мацея Стрийковського. Опрацьовуючи творчу спадщину знаного дослідника минувшини XVI ст., автор стверджує, що Стрийковський у досить довільній манері, а власне вибірково оперував фактами, вплітаючи їх у різні теорії про походження роду і збагачуючи виклад необмеженою фантазією, що дало досконалі підстави робити те саме наступникам, які займалися даною проблематикою. Такі вольності ще до запровадження критичної історії зовсім не дивують.

Доповнює розділ аналіз поглядів Августина Ротундуса Мелеського. Автор виділив тут цікавий прийом внесення дослідником змін до генеалогії, вказав на складові елементи того дослідницького методу, та власне на її завдання. Необхідно визнати, що досягнення тих причин, що спонукали дослідника, то справа для історика найважча, бо як писав Хосе Ортега-і-Гассет, «...в минулі епохи люди не тільки децю інше робили, децю по іншому мислили і в інше вірили, але також чинили то в інший спосіб» (*Frazesy i szczerosc*, [w:] tenże, *Dehumanizacja sztuki i inne eseje*, tłum. P. Niklewicz, Warszawa 1980, s. 376). Автор переконливо впорався із цим завданням.

Четвертий розділ книги «Найбільш ранні родоводи, створені у радзивіллівському колі» (Najdawniejsze genealogie w kręgu radziwiłłowskich dworów tworzone), виходячи

з назви якого автор схильний до критичного мовознавчого підходу. Привертає також увагу професійний аналіз гравюри Конрада Гьоткого (Conradt Götke) «Parentalis splendor...», виготовленої в 1643 році. Іконографічні роздуми автора, зосереджені на спробі осягнути ідейну концепцію і символічний зміст гравюри, є сильною стороною цієї монографії.

Черговий розділ праці присвячений міфічній генеалогії Радзивіллів у творчості Войцеха Виюка-Кояловича (Wojciecha Wijuka Kojalowicza), автора який займає особливе місце у литовському письменстві. Автор достатньо скрупульозно зайнявся оригінальним родоводом, створеним литовським істориком і геральдистом, відзначивши сильні та слабкі сторони його праці.

Роздуми на тему розвитку і пропагування Радзивіллівської традиції в часи Міхала Казімежа званого Рибенко (Michał Kazimierz Rybeńko) та в XIX і XX столітті займає останні два розділи. Видається при тому, що автору більше імпонували дослідники попередніх століть. Рефлексія стосується головної дійової особи роздумів, Міхала Казімежа.

Використаний джерелознавчо-хронологічний дослідницький метод, що зазначив автор, для виділення генези поетапних праць і культурних напластунків, в яких вони виникали. В нашому відчутті перед усе такий метод дав можливість розглянути розвиток генеалогічного міфу Радзивіллів, що еволюціонував у різних напрямках у залежності від історичних умов, а також і його бачення, власне послуговуючись історіографічною критикою.

Рівень змісту книги, а за ним й її значимість не підлягає дискусії. Праця є особливо цінною для литuanістів, також для всіх істориків становить приклад досить вмілого запровадження внеску даного дослідження в скарбницю історіографії. Автор опер дослідження на солідну джерельну базу і розлогу літературу. Заслуговує на увагу достатньо ретельне опрацювання бібліографії. Науковий апарат доповнюють численні таблиці та ілюстрації. Графічне виконання книги, досить високий рівень видання, заслуговують особливої похвали. В цікавий спосіб викладений матеріал справляє приємне враження, адже маємо справу із справжнім професіоналом.